

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
FRANCIS G. JACOBS
föredraget den 19 mars 1998 *

1. Kan en medborgare i en medlemsstat hänvisa till principen om förbud mot diskriminering på grund av nationalitet för att ges rätt att det förfarande där han är föremål för åtal i en annan medlemsstat skall genomföras på ett annat språk än det officiella språket i medlemsstaten, när en sådan rätt tillkommer vissa medborgare i den medlemsstaten? Denna frågeställning uppkom i de italienska brottmålen mot Horst Otto Bickel och Ulrich Franz. Horst Otto Bickel är en österrikisk lastbilsförare som åtalats för rattonykterhet. Ulrich Franz är en tysk medborgare som åtalats för att ha burit en kniv av förbjuden modell under sitt besök som turist i Alto Adige. Åtalen mot dem äger rum i Bolzano, som är beläget i Trentino-Alto Adigeregionen, där tyska har samma status som italienska beroende på den i regionen befintliga stora tyskspråkiga minoriteten. De som är bosatta i Bolzanoprovinsen har således rätt att välja tyska som språk i brottmål. Den fråga som ställdes i förfarandet vid den nationella domstolen gäller huruvida gemenskapsrätten innebär att även Horst Otto Bickel och Ulrich Franz skall omfattas av den rätten.

Bakgrund

2. I artikel 6 i den italienska konstitutionen föreskrivs att republiken skall skydda

språkliga minoriteter. För att kunna förverkliga den bestämmelsen föreskriver artikel 99 i presidentens dekret nr 670/1972 att i Trentino-Alto Adigeregionen skall tyska ha samma status som italienska, vilket är det officiella statsspråket. I artikel 100 i dekretet föreskrivs bland annat att de tyskspråkiga invånarna i Bolzanoprovinsen har rätt att använda sitt eget språk vid kontakter med domstolarna i provinsen. Det synes som om det med ordet "medborgare" avses personer som är bosatta i Bolzano.

3. Presidentens dekret nr 574/1988 fastslår ytterligare bestämmelser om vilket språk som skall användas vid kontakter mellan domstolar och invånarna i Bolzanoprovinsen. Enligt artikel 15 i det dekretet skall en domstol, då den i ärendet utfärdar en handling som skall meddelas eller delges en misstänkt eller åtalad person, "använda det språk denne person kan antas behärska vilket avgörs med ledning av dennes kända språktillhörighet och övrig information som har framkommit under handläggningen". Enligt artikel 16 kan en åtalad person välja det andra språket (tyska eller italienska beroende på omständigheterna) när denne först hörs av en domare. Enligt artikel 17 får en åtalad person efter det första förhöret bestämma "att förfarandet skall hållas på det andra språket, genom att han eller hans juridiska ombud

* Originalspråk: engelska.

till åklagarmyndigheten ger in en av honom undertecknad förklaring härom”.

4. Den italienska regeringen förklarar i sitt skriftliga yttrande att det finns tre betydande språkliga minoriteter i Italien, en tysk, en fransk och en slovensk. Det finns emellertid inte någon enhetlig lagstiftning som ger skydd åt dessa minoriteter. Deras skydd är snarare reglerat inom ramen för de bestämmelser om självstyre som gäller i de regioner där de bor (Trentino-Alto Adige, Aostadalen respektive Friulia Giulia).

5. Det är ostridigt att de bestämmelser som är i fråga endast berör personer bosatta i Bolzano. Övriga italienska medborgare har inte någon rätt välja tyska som språk i ett straffrättsligt förfarande.

6. Horst Otto Bickel är en österrikisk lastbilsförare med tyska som modersmål, bosatt i Nüziders i Österrike. Den 15 februari 1994 stoppades han av en polispatrull från Castebello (Bolzano) i det fordon han körde och åtalades för rattonykterhet enligt artikel 186(2) i Codice della Strada (trafiklagen). Pretore di Bolzano meddelade den 24 juli 1995 en dom på italienska språket enligt vilken han dömdes till böter om 876 000 LIT (delvis istället för fem dagars fängelse) och att hans körkort skulle återkallas under 25 dagar. Eftersom det inte var

möjligt att delge honom domen upphävde Pretore circondariale di Bolzano domen den 5 oktober 1995 och utfärdade en kallelse, enligt vilken han skulle inställa sig till den ordinarie domstolen — i detta fall Pretura circondariale di Bolzano (distriktsdomstolen i Bolzano). Upphävandet avfattades vidare enbart på italienska. Den 21 oktober 1995 anmodades den tilltalade på tyska och italienska att uppge en delgivningsadress i Italien för utredningen av den påstådda överträdelsen. Den tilltalade besvarade inte denna anmodan. Den 8 mars 1996 delgavs den tilltalades juridiska ombud en kallelse att inställa sig till en förhandling den 25 juni 1996. Kallelsen var, till den del den berörde åtalet, avfattad på italienska. Förhandlingen flyttades senare fram till den 23 juli 1996 och beslutet om framflyttning avfattades på italienska. Den 5 juli 1996 skickade den tilltalade en skrivelse till domstolsmyndigheterna i vilken han förklarade att han inte förstod italienska och att han begärde att talan mot honom skulle föras på hans modersmål. Vid förhandlingen den 23 juli 1996 upprepade den tilltalades juridiska ombud hans begäran med hänvisning till gemenskapsrätten och yrkade att en begäran om förhandsavgörande skulle ställas till EG-domstolen.

7. Ulrich Franz är en tysk medborgare, med tyska som modersmål, som är bosatt i Peissenberg i Tyskland. I maj 1995 besökte han Alto Adige som turist. Till följd av en inspektion av tulltjänstemän i Tubre åtalades han den 5 juni 1995 för att i strid med artikel 4 i lag nr 110/75 ha burit en kniv av otillåten modell. Den 8 mars 1996 delgavs den tilltalade en tvåspråkig kallelse att inställa sig till en förberedande förhandling den 25 juni 1996. Den förhandlingen flyttades fram till

den 23 juli 1996 och besluten om framflyttning avfattades på italienska. Den 1 juli 1996 skickade den tilltalade en skrivelse till domstolsmyndigheterna i vilken han förklarade att han inte förstod italienska och att han begärde att talan mot honom därför skulle föras på hans modersmål.

8. Pretura circondariale di Bolzano ställde i båda målen följande fråga till domstolen:

”Innebär icke-diskrimineringsprincipen, enligt artikel 6 första stycket i fördraget, principen om unionsmedborgarnas rätt att fritt röra sig och uppehålla sig i medlemsstaterna enligt artikel 8a i fördraget och principen om frihet att tillhandahålla tjänster enligt artikel 59 i fördraget, att en unionsmedborgare som uppehåller sig i en medlemsstat och som är bosatt i en annan medlemsstat har rätt att begära att det straffrättsliga förfarande som inletts mot honom skall genomföras på ett annat språk, när en sådan rätt tillkommer de medborgare i värdstaten som befinner sig i samma situation?”

9. Den nationella domstolen anser att de italienska bestämmelser som är i fråga skall tolkas så, att alla medborgare i gemenskapen kan begära att en rättegång i brottmål eller tvistemål skall genomföras på tyska om de så önskar. Om medborgarna i gemenskapen inte tillerkändes den rätten skulle detta utgöra ett uppenbart åsidosättande av den princip om förbud mot diskriminering på grund av nationalitet som uppställs i artikel 6

i EG-fördraget. Mot bakgrund av bestämmelserna i artikel 8a, i synnerhet den rätt att röra sig fritt som tillkommer unionsmedborgare, och artikel 59 om friheten att tillhandahålla tjänster, anses de processuella bestämmelser som nu är i fråga falla inom fördragets tillämpningsområde. Den nationella domstolen anser att det i det föreliggande målet finns en sådan koppling till dessa rättigheter, och därmed även till fördraget, att principen om förbud mot diskriminering aktualiseras.

10. I det föreliggande målet uppkommer två frågeställningar: För det första huruvida rätten att välja språk i straffrättsliga förfaranden vid den nationella domstolen faller inom fördragets tillämpningsområde; och för det andra huruvida de italienska bestämmelserna, om de skall tolkas så att de förvägrar Horst Otto Bickel och Ulrich Franz rätten att använda tyska, medför diskriminering på grund av nationalitet.

11. Domstolen har redan haft möjlighet att i domen i målet Mutsch¹ ta ställning till huruvida en medborgare i Luxemburg hade rätt att begära att tyska användes som språk i ett straffrättsligt förfarande i en tyskspråkig kommun i Belgien, i vilken kommun belgisk lag tillerkände de i kommunen bosatta medborgarna av belgisk nationalitet en sådan rätt. Till skillnad mot Horst Otto Bickel och Ulrich Franz var emellertid Mutsch en migrerande arbetstagare som var bosatt i den

¹ — Dom av den 11 juli 1985 i mål 137/84, Mutsch (REG 1985, s. 2681; svensk specialutgåva, volym 8).

berörda medlemsstaten. Domstolen beslutade att han hade rätt att använda tyska på den grunden att möjligheten att använda sitt eget språk i ett förfarande vid domstol i den medlemsstat där man är bosatt, på samma villkor som värdlandets inhemska arbetstagare, i väsentlig grad bidrog till att den migrerande arbetstagaren och hans familj inlemades i värdlandet och att denna möjlighet därför skulle anses hänförlig till begreppet "social förmån" enligt artikel 7.2 i förordning (EEG) nr 1612/68.² Avgörandet ger således inte ett direkt svar på någon av frågeställningarna i det föreliggande målet.

tivet avser en tillnärmning av vapenlagstiftningen i medlemsstaterna i det syftet att kontroller och formaliteter vid gemenskapens inre gränser skall avskaffas.⁴ Direktivet rör huvudsakligen skjutvapen, men innehåller även ett antal bestämmelser om andra vapen. I synnerhet artikel 14 förpliktar medlemsstaterna att anta alla bestämmelser som behövs för att förbjuda införsel till deras territorier av andra vapen än skjutvapen, under förutsättning att de nationella bestämmelserna i medlemsstaten tillåter det. Vidare anger artikel 16 att medlemsstaterna skall fastställa sanktioner vid överträdelser av de bestämmelser som antagits enligt direktivet.

Fördragets tillämpningsområde

12. Artikel 6 i fördraget förbjuder diskriminering på grund av nationalitet "inom detta fördrags tillämpningsområde". Den första fråga som uppkommer är följaktligen huruvida den förmodade diskrimineringen i detta mål faller inom fördragets tillämpningsområde.

13. Det kan i Ulrich Franz fall mycket väl vara så att ett tillräckligt samband med fördraget är tillgodosett genom rådets direktiv 91/477/EEG av den 18 juni 1991 om kontroll av förvärv och innehav av vapen.³ Det direk-

14. I begäran om förhandsavgörande anges att Ulrich Franz åtalades till följd av en inspektion av tulltjänstemän. Om Ulrich Franz reste in, eller hade rest in, i Italien i besittning av ett förbjudet vapen (eller möjligen, om han avsåg att resa till en annan medlemsstat i besittning av ett sådant vapen), skulle hans situation falla inom gemenskapslagstiftningens gränser, med det resultatet att åtalet mot honom skulle omfattas av förbudet mot diskriminering på grund av nationalitet.

15. Det råder dock tvivel om huruvida Ulrich Franz mål verkligen kan avgöras på

2 — Rådets förordning nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen, EGT L 257, s. 2; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 33.

3 — EGT L 256, s. 51; svensk specialutgåva, område 15, volym 10, s. 145.

4 — Se tredje övervägandet i ingressen till förordningen.

den grunden, och i Horst Otto Bickels fall finns det hur som helst inte någon sådan koppling till gemenskapsrätten. Det förefaller inte finnas några bestämmelser i fördraget eller i gemenskapslagstiftningen som i sig kan påverka åtalet för rattonykterhet mot Horst Otto Bickel. I Horst Otto Bickels mål väcks därför den allmänna frågan huruvida förfaranden där en gemenskapsmedborgare är föremål för åtal, som bygger på omständigheter som påstås ha inträffat när den medborgaren utövade sin rätt till fri rörlighet, faller inom fördragets tillämpningsområde och därigenom omfattas av förbudet mot diskriminering på grund av nationalitet.

medlemsstat skall dessa personers integritet skyddas i ifrågavarande medlemsstat, på samma sätt som när det gäller landets egna medborgare som är bosatta där, vilket är en naturlig följd av rätten till fri rörlighet. Härav följer att förbudet mot diskriminering är tillämpligt på mottagare av tjänster, i den mening som avses i fördraget, vad gäller skydd mot risken att utsättas för överfall och rätten att erhålla den ekonomiska ersättning som den nationella lagstiftningen föreskriver om denna risk förverkligas. Det faktum att ifrågavarande ersättning finansieras av statskassan kan inte påverka reglerna om skydd för rättigheter som garanteras genom fördraget.”

16. Mot bakgrund av målet Cowan⁵ verkar det som om frågan måste besvaras jakande. I det målet åsamkades en brittisk medborgare som besökte Frankrike som turist en kroppsskada till följd av ett överfall och sökte ersättning med stöd av en bestämmelse i den franska code de procédure pénale (straffprocesslagen). Han nekades sådan ersättning på grund av sin nationalitet. Den franska regeringen gjorde gällande att de nationella reglerna inte inskränkte den fria rörligheten. Rätten till ersättning var dessutom ett uttryck för principen om nationell solidaritet och förutsatte en närmare anknytning till staten än den som en mottagare av tjänster har.⁶ Domstolen accepterade inte detta argument:⁷

17. Domstolen tillbakavisade även argumentet att den ifrågavarande ersättningen skulle falla under straffprocesslagen, vilken inte omfattades av fördragets tillämpningsområde. Även om straffrättslig lagstiftning och straffprocessuella regler i princip faller inom ramen för medlemsstaternas behörighet, sätter gemenskapsrätten gränser för denna behörighet:⁸

”När gemenskapsrätten garanterar fysiska personer friheten att bege sig till en annan

”När sådana lagregler tillämpas får det således inte ske någon diskriminering av personer som gemenskapsrätten ger rätt till likabehandling eller göras inskränkningar i de grundläggande friheter som garanteras genom gemenskapsrätten.”

5 — Se dom av den 2 februari 1989 i mål 186/87 (REG 1989, s. 195; svensk specialutgåva, volym 10).

6 — Se punkt 16 i domen.

7 — Punkt 17.

8 — Punkt 19 i domen.

18. Trots att domen i målet Cowan rörde ett brottsoffer, borde samma princip vara tillämplig på en tilltalad i ett brottmål. Dessa rättigheter är inte mindre grundläggande och måste likaledes betraktas som en naturlig följd av rätten till fri rörlighet.

19. I målet Cowan var den enda kopplingen till gemenskapsrätten att omständigheterna inträffade under den tid då Ian William Cowan vistades i Frankrike som en mottagare av tjänster. Genom att konstatera att detta förhållande i sig var tillräckligt för att aktualisera förbudet mot diskriminering, åstadkom domstolen i själva verket att varje person som utövar sin rätt att resa in i en annan medlemsstat skall vara omfattad av skyddet i artikel 6.⁹

20. Den slutsats som kan dras av domen i målet Cowan verkar än mer övertygande mot bakgrund av de tillägg till EG-fördraget som infördes i samband med Fördraget om Europeiska unionen. Andra delen i EG-fördraget har nu rubriken "Unionsmedborgarskap", och det medborgarskapet slås

9 — Jämför även J. Mertens de Wilmars, "L'arrêt Cowan", *Cahiers de droit européen*, s. 388—402, 1990. Se även Koen Lenaerts, "L'égalité de traitement en droit communautaire", *Cahiers de droit européen*, 1991, s. 3—41 och s. 28, där han drar slutsatsen från domen i målet Cowan i jämförelse med målet Mutsch att "... il paraît légitime d'affirmer que si Mutsch n'avait pas été un travailleur migrant, mais bien un touriste luxembourgeois de passage à Saint-Vith en Belgique qui s'était laissé impliquer dans une procédure pénale, il aurait pu lui aussi prétendre au bénéfice du traitement de son affaire en allemand sur la base des articles précités (7 et 59—60) du traité ...".

fast i artikel 8.1. Artikel 8a.1 har följande lydelse:

"Varje unionsmedborgare skall ha rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier, om inte annat följer av de begränsningar och villkor som föreskrivs i detta fördrag och i bestämmelserna om genomförande av fördraget."

21. Av den bestämmelsen kan slutsatsen dras att i de fall en medborgare utövar sin rätt att röra och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier, skall hans ställning omfattas av fördragets tillämpningsområde vad avser förbudet mot diskriminering på grund av nationalitet. Den bekräftar således slutsatsen att ett straffrättsligt förfarande, som inleds under det att en medborgare utövat sin rätt till fri rörlighet, omfattas av förbudet.

22. I detta mål är det inte nödvändigt för domstolen att avgöra den vidare frågan huruvida alla straffrättsliga förfaranden mot unionsmedborgare, som inte har begagnat sig av sin rätt till fri rörlighet, faller inom fördragets tillämpningsområde med avseende på artikel 6. Skulle till exempel en medborgare i medlemsstaten A som åtalas i medlemsstaten B, som en följd av att vissa yttranden publicerats i en tidning i medlemsstaten B, vara berättigad att åberopa artikel 6 i fördraget ?

23. Det förefaller som om det är dags att besvara även den frågan jakande. Begreppet unionsmedborgare antyder en form av gemensamma rättigheter och skyldigheter som förbinder unionsmedborgarna med varandra och som sträcker sig utöver medborgarskapet i en medlemsstat. Införandet av detta begrepp inspirerades till stor del av att man var angelägen om att föra unionen närmare medborgarna och att understryka dess natur som något mer än bara en rent ekonomisk union. Det förhållandet avspeglade sig i att man tog bort ordet "ekonomisk" i gemenskapens namn (vilket också är en följd av Fördraget om Europeiska unionen) och genom införandet i EG-fördraget av en mängd olika verksamheter och politiska områden som sträcker sig utöver det ekonomiska området.

24. Mot den bakgrunden skulle det bli svårt att förklara för en unionsmedborgare hur, oaktat språkbruket i artiklarna 6, 8 och 8a, en annan medlemsstat än hans egen kan tillåtas att diskriminera honom på grund av hans nationalitet i straffrättsliga förfaranden mot honom inom den andra medlemsstatens territorium. Rätten att inte diskrimineras på grund av nationalitet är den mest grundläggande rättigheten i fördraget och måste ses som en grundläggande faktor i unionsmedborgarskapet.¹⁰

25. En sådan slutsats medför naturligtvis inte att medlemsstaternas behörighet i straffrätts-

liga frågor överförs till gemenskapen. Den erkänner endast det faktum att, såsom domstolen anmärkte i domen i målet Cowan,¹¹ medlemsstaten skall utöva sin behörighet inom detta område i enlighet med den grundläggande principen om likabehandling.

26. Det är sant att domstolen i vissa mål, i vilka artikel 6 var i fråga, har försökt att fastställa en koppling till handeln inom gemenskapen. Så tycks vara fallet med domen i målet Phil Collins m. fl.,¹² vilket rörde upphovsrätt och närstående rättigheter, samt domarna i målet Data Delecta och Forsberg och målet Hayes, angående regler om skyldigheter att ställa säkerhet för rättegångskostnader i tvistemål¹³. Det kan dock inte härav dras slutsatsen att domstolen tillbakavisade en vidare tillämpning av artikel 6.

27. Det skall slutligen understrykas att inte varje bestämmelse som verkar till särskild nackdel för en icke-medborgare medför en diskriminering i strid med artikel 6. Det är tvärtom möjligt för medlemsstater att visa att förmåner som är förbehållna medborgare eller bosatta i den staten kan vara berättigade av objektiva skäl oberoende av nationalitet. Det är emellertid allt svårare att se varför

11 — Se punkt 17 ovan.

12 — Se dom av den 20 oktober 1993 i de förenade målen C-92/92 och C-326/92, Phil Collins m. fl. (REG 1993, s. I-5145; svensk specialutgåva, volym 14).

13 — Se dom av den 26 september 1996 i mål C-43/95, Data Delecta och Forsberg (REG 1996, s. I-4661) och av den 20 mars 1997 i mål C-323/95, Hayes (REG 1997, s. I-1711).

10 — Jämför även N. Bernard, "What are the purposes of EC discrimination law?", i *Discrimination Law — Concepts, Limitations and Justifications*, utgiven av Dine och Watt, Longman, 1996, s. 91 och följ.

gemenskapsrätten skulle acceptera någon form av skillnad i behandling som enbart grundar sig på nationalitet, såvida det inte är fråga om särskilda förhållanden där nationaliteten är avgörande, såsom vid tillsättningar av vissa tjänster i den offentliga sektorn, eller vid utövandet av vissa politiska rättigheter.¹⁴

Diskrimineringsfrågan

28. Jag övergår därmed till frågan huruvida den ifrågasatta italienska bestämmelsen innebär att Ulrich Franz och Horst Otto Bickel diskrimineras.

29. Den italienska regeringen förnekar att det föreligger en diskriminering på grund av nationalitet. Regeringen poängterar att rätten att välja tyska är ofrånkomligt kopplad till egenskapen av invånare i Bolzano. En medborgare från en annan medlemsstat som tillfälligt vistas i denna provins befinner sig i samma ställning som en italiensk medborgare som också tillfälligt vistas där, eftersom den senare också förvägras den ifrågasatta rättigheten.

14 — Se även F. Schockweiler, "La portée de non-discrimination de l'article 7 du traité CEE", *Rivista di Diritto Europeo*, 1991, s. 22 och 23.

30. Den italienska regeringen tillägger att de som inte är bosatta i Bolzano inte har de sociala kontakter, levnadsvillkor och problem som är speciella och exklusiva för dem som är bosatta där. Bestämmelsen syftar endast till att skydda en särskild språklig minoritet i Italien genom att erkänna dess etniska och kulturella identitet. Det skulle vidare vara helt utan proportion att låta de åtalade få välja att deras modersmål skall användas i syfte att garantera dem rätten till försvar. Dessa rättigheter garanteras på annat sätt, som genom rätten till kostnadsfri tolk i enlighet med Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och den Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.¹⁵

31. På den senare punkten hänvisar den italienska regeringen till en nyligen meddelad dom från Corte costituzionale (författningsdomstolen), i vilken det förklarades att tillämpningsområdet för bestämmelserna om skydd för språkliga minoriteter skiljer sig från tillämpningsområdet för bestämmelserna om rätten till försvar. De senare bestämmelserna syftar till att i språkligt hänseende säkerställa att en tilltalad kan förstå förfarandet, vilket inte antas vara fallet om denne inte till fullo behärskar det officiella språket. De förra bestämmelserna innebär däremot en speciell form av konstitutionellt skydd, som är knutet till det kulturella arvet för en särskild etnisk grupp, och de har

15 — Både artikel 6.3 e i Europakonventionen och artikel 14.3 f i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter garanterar envar som anklagats för brott rätten "att utan kostnad åtnjuta bistånd av tolk, om han icke förstår eller talar det språk, som begagnas i domstolen". (Enligt båda konventionerna omfattar skyddet endast det språk som begagnas i domstol och inte under andra delar av förfarandet.)

således inget samband med frågan om huruvida en person som tillhör en sådan grupp behärskar det officiella språket eller ej.¹⁶ Den italienska regeringen drar, mot bakgrund av det föreliggande målet, slutsatsen att rätten för de bosatta i Bolzano att välja att tyska skall användas inte beror på om de är i stånd att använda italienska eller ej. I mål i vilka en tilltalad inte är i stånd till det, innehåller den italienska lagstiftningen andra lösningar på problemet.

32. Kommissionen hyser tvivel vad gäller frågan om den italienska bestämmelsen inverkar diskriminerande på grund av nationalitet. Rätten att välja att tyska skall användas tillkommer inte alla italienska medborgare. Den tillkommer endast dem som är bosatta i Bolzano. Därtill kommer att även om ett villkor om bosättning kan utgöra indirekt diskriminering på grund av nationalitet, kan olika behandling på grund av bosättning vara objektivt motiverad.

33. För det första är det nödvändigt att klargöra den exakta räckvidden av den italienska bestämmelsen. Av utgången i målet *Mutsch* följer att valet av tyska som rättegångsspråk inte kan inskränkas till italienska medborgare, utan även måste omfatta medborgare i andra medlemsstater som är bosatta i Bolzano. Enligt den italienska regeringen är detta fallet i detta mål. Jag kommer därför att anta att den italienska bestämmelsen inte innebär en direkt diskriminering på grund av nationalitet.

34. Artikel 6 i fördraget förbjuder emellertid också indirekt diskriminering. En bestämmelse är indirekt diskriminerande mot medborgare i andra medlemsstater om den

a) verkar för att särskilt hindra en grupp som till största delen består av medborgare från andra medlemsstater (till exempel icke bosatta);

b) inte grundar sig på objektiva faktorer som är oberoende av nationalitet eller som inte står i proportion till sitt syfte.¹⁷

35. Genom att behandla personer olika som i alla sakliga avseenden befinner sig i samma ställning, överträds likabehandlingsprincipen.

36. Den första frågan är därför huruvida bestämmelsen särskilt missgynnar medborgare i andra medlemsstater. Enligt min mening är det klart att den gör det. Bestämmelsen missgynnar särskilt tysktalande personer från Tyskland och Österrike som besöker Bolzano (och som företrädesvis kommer att vara tyskar och österrikare), eftersom de

16 — Dom av den 29 januari 1996 (nr 15), *GURI* nr 6 av den 7 februari 1996, specialutgåva.

17 — Se särskilt dom av den 23 maj 1996 i mål C-237/94, *O'Flynn* (REG 1996, s. I-2617).

senare alla utan undantag är förhindrade att välja tyska i brottmål, under det att de flesta italienska invånare som åtalas i Bolzano och som vill använda tyska har möjlighet till det.

av invånarna i Italien också skulle vara berörda. Å andra sidan är förmånen i det föreliggande målet, oaktat att den är regional, i realiteten riktad mot en generell kategori invånare, nämligen de tyskspråkiga.

37. Det av kommissionen och den italienska regeringen framförda argumentet, att inte heller italienska invånare som inte är bosatta i Bolzano kan välja att tyska skall användas, hör inte till saken. Den övervägande delen italienska invånare har ju inte något faktiskt intresse av att välja tyska eftersom de är italiensktalande. Tyska och österrikiska besökare är med andra ord utan undantag förvägrade en förmån som tillkommer de flesta italienska invånare som vill ha den förmånen.¹⁸

39. Frågan uppkommer därmed om olikbehandlingen är objektivt motiverad. Det skulle helt klart vara svårt att påstå att den är motiverad ur administrativ synvinkel om, vilket verkar vara fallet här, lokala brottmålsdomstolar som är inrättade efter att förfarandena till stor del skall ske på tyska vore tvungna att genomföra rättegångar mot tyskspråkiga besökare på italienska. (Vid förhandlingen påpekade Horst Otto Bickels och Ulrich Franz tysktalande¹⁹ juridiska ombud att den domare som höll förhandlingen var tysktalande och att den allmänna åklagaren också var tysktalande.)

38. Det föreliggande målet skiljer sig från fall där en förmån som är av intresse för alla invånare är förbehållen lokala invånare. Låt oss anta till exempel att ruinerna i Pompeji enligt berörda bestämmelser var öppna utan inträdeskostnad under lågsäsong endast för invånarna i Neapel med omnejd. Det skulle vara svårt att hävda att en sådan bestämmelse verkade till särskild nackdel för medborgare i andra medlemsstater, eftersom större delen

40. Det råder inget tvivel om att även med bistånd av en tolk kommer en tilltalad, som inte är helt hemmastadd i det språk som används vid förfarandet, i ett påtagligt underläge. Det skulle trots det bli onödigt betungande att kräva att en stat skall anordna brottmålsförfaranden på alla språk i gemenskapen. Det är emellertid klart att detta skäl inte kan åberopas när, vilket är fallet här, den lokala domstolen i vanliga fall fungerar på den

18 — För ett jämförbart mål, se dom av den 15 januari 1998, i mål C-15/96, Schöning-Kougebetoupoulou (REG 1998, s. I-47), i synnerhet punkt 23 och punkt 12—14 i mitt förslag till avgörande, till vilka domen hänvisar.

19 — Ombudet hade tillåtelse att använda tyska vid förhandlingen enligt artikel 29.2 c i rättegångslagen trots att språket i målet var italienska.

besökandes språk. Enligt Horst Otto Bickels och Ulrich Franz juridiska ombud skulle dessutom kravet att i deras fall använda italienska leda till extra kostnader på grund av att den åtalade i sådant fall skulle vara berättigad till kostnadsfri tolk. Eftersom något annat administrativt hinder inte finns måste ett annat skäl sökas.

41. Inte heller är det enligt min mening möjligt att, såsom den italienska regeringen föreslår, motivera bestämmelsen på den grunden att dess syfte är att skydda den tyskspråkiga minoriteten i Bolzano. Jag accepterar till fullo att den ifrågavarande bestämmelsen tjänar det fullt legitima målet att skydda en medlemsstats språkliga minoritet, vilket mål inte är kopplat till nationalitet.

Svårigheten är emellertid att bestämmelsens exklusivitet, det vill säga att besökare från andra medlemsstater förvägras förmånen, varken är ett nödvändigt eller ett lämpligt sätt att uppnå det målet. Bestämmelsen står med andra ord inte i proportion till sitt syfte.²⁰ Att besökare förvägras att använda tyska tjänar inte till någon del det syftet. Den har snarare motsatt effekt, eftersom den återinför italienska som huvudspråk även i den företrädesvis tyskspråkiga Bolzanoregionen. Om en tyskspråkig invånare i Bolzano bjuder in en släkting eller vän från Tyskland, Österrike eller Schweiz att besöka honom, skulle varje straffrättsligt förfarande mot denna person äga rum på italienska. Det är svårt att se hur ett sådant förfarande tjänar till att skydda den tyskspråkiga minoriteten i Bolzano.

Förslag till avgörande

42. Frågan som ställts av Pretura circondariale di Bolzano skall enligt min mening besvaras enligt följande:

För det fall att en medlemsstat beviljar personer som bor inom en del av dess territorium rätten att, i förfaranden där de är föremål för åtal, använda ett annat språk än det officiella språket i denna stat, skall artikel 6 i EG-fördraget tolkas så, att den medför skyldighet för denna stat att tillerkänna medborgare från andra medlemsstater som besöker dess territorium samma rättighet, om detta andra språk är dessa medborgares modersmål.

20 — Se — för ett nyligen avgjort mål i vilket domstolen fastslog att en bestämmelse, som medförde att en förmån inte utsträckte sig till att omfatta även icke bosatta, inte var motiverad eftersom den inte stod i proportion till sitt syfte — dom av den 27 november 1997 i mål C-57/96, Meints (REG 1997, s. I-6689).